

35 050

Wijziging van diverse onderwijswetten door het wijzigen van de systematiek van het in aanmerking brengen voor bekostiging van nieuwe openbare en bijzondere scholen zodat er meer ruimte is voor een nieuw onderwijsaanbod (Wet meer ruimte voor nieuwe scholen)

Nr. 58

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 november 2024

Inleiding

Met deze brief informeer ik uw Kamer over het aantal ingediende aanvragen voor bekostiging van nieuwe openbare en bijzondere scholen in het funderend onderwijs. Initiatiefnemers konden hun aanvragen voor bekostiging voor 1 november indienen bij DUO. Daarnaast breng ik uw Kamer graag op de hoogte van enkele ontwikkelingen ten aanzien van eerdere stichtingsrondes, en tot slot ga ik in op de monitoring en doorontwikkeling van de stichtingsprocedure.

Feiten en cijfers van de aanvragen

In totaal zijn er 71 initiatieven gemeld bij DUO (pre-registraties). In de periode van 1 juli tot en met 29 oktober zijn er voor deze initiatieven 9.125 ouderverklaringen afgegeven. Vóór 1 november hebben 40 van deze 71 initiatieven een aanvraag voor bekostiging ingediend.¹ Het gaat om 24 aanvragen in het primair onderwijs en 16 in het voortgezet onderwijs. In vergelijking met vorig jaar zijn er meer ouderverklaringen afgegeven, maar is er toch een vergelijkbaar aantal aanvragen ingediend. Ook zijn er in vergelijking met voorgaande jaren wat minder aanvragen ingediend in het primair onderwijs en meer in het voortgezet onderwijs.

	2021	2022	2023	2024
Pre-registraties	102	98	76	71
Ouderverklaringen	10.382	7.280	5.449	9.125

¹ Voor een uitgebreid overzicht van de ingediende aanvragen en initiatieven verwijs ik u naar de website van DUO: <https://duo.nl/apps/initiatief-nieuwe-scholen/index.html>. Vanuit Caribisch Nederland zijn er in deze ronde geen stichtingsaanvragen ingediend.

	2021	2022	2023	2024
Aanvragen	56 (40 po, 15 vo)	47 (36 po, 11 vo)	39 (31 po, 8 vo)	40 (24 po, 16 vo)

Primair onderwijs

Van de 40 aanvragen zijn er 24 aanvragen ingediend in het primair onderwijs. Deze bestaan uit:

- 20 aanvragen voor een nieuwe basisschool en 4 aanvragen voor verzelfstandigingen.²
- 4 voor een openbare school en 20 voor een bijzondere school.
- 19 van de aanvragen zijn gedaan door bestaande schoolbesturen en 5 door nieuwe schoolbesturen.

Voortgezet onderwijs

Van de 40 aanvragen zijn er 16 aanvragen ingediend in het voortgezet onderwijs. Deze bestaan uit:

- 12 aanvragen voor een nieuwe vo-school of vo-scholengemeenschap, 1 voor een splitsing van een bestaande vo-school of vo-scholengemeenschap, 1 voor een nevenvestiging, en 2 voor het verbreden van het onderwijsaanbod.
- 5 van de aanvragen zijn voor een categorale vo-school en 11 aanvragen voor een vo-scholengemeenschap.
- Geen aanvragen voor een openbare vo-school en 16 voor een bijzondere vo-school.
- 11 van de aanvragen zijn gedaan door bestaande schoolbesturen en 5 door nieuwe schoolbesturen.

Proces van aanvraag tot bekostigingsbesluit

In de komende maanden worden de aanvragen getoetst. Zo controleert DUO onder andere of de prognose van het aantal verwachte leerlingen voldoet aan de betreffende stichtingsnorm en of de aanvrager de onderwijspartijen in de regio heeft uitgenodigd voor een gesprek. Ook controleert DUO of de beoogde bestuurders en intern toezichthouders beschikken over de vereiste VOG's en in de afgelopen vijf jaar niet betrokken zijn geweest bij een rechtspersoon die een onherroepelijke aanwijzing heeft ontvangen of een school hebben geleid die gesloten is vanwege zeer zwakke kwaliteit. Indien de aanvraag voldoet aan de gestelde eisen, zet DUO de aanvraag door naar de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie). De inspectie toetst vervolgens de te verwachten onderwijskwaliteit aan de hand van een zestal deugdelijkheidseisen, waaronder zicht op de ontwikkeling en begeleiding van leerlingen en burgerschapsonderwijs. Uit de eerdere aanvraagronde is gebleken dat niet elke aanvraag aan deze gestelde hoge eisen voldoet. Het aantal ingediende aanvragen is dan ook niet per definitie het aantal nieuw op te richten scholen. Indien een aanvraag voldoet aan alle gestelde bekostigingsvoorwaarden volgt voor 1 juni 2025 een positief bekostigingsbesluit. Deze scholen kunnen vervolgens hun deuren openen in het schooljaar 2026–2027.

² Het gaat hier om reeds bestaande onderwijslocaties. Het bevoegd gezag kan een aanvraag doen om een nevenvestiging of een dislocatie te verzelfstandigen.

Ontwikkelingen eerdere stichtingsrondes

Kwaliteitsonderzoeken inspectie op nieuwe scholen

In de stichtingsprocedure speelt onderwijskwaliteit een belangrijke rol: niet alleen moet de inspectie vooraf positief adviseren ten aanzien van de te verwachten onderwijskwaliteit, maar ook wordt de nieuwe school meteen in het eerste jaar na de start bezocht door de inspectie in het kader van een eerste kwaliteitsonderzoek. Ik hecht hier grote waarde aan omdat ook recent gestarte scholen moeten voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.

Na de eerste aanvraagronde in 2021/2022 ontvingen 35 aanvragers (32 po, 3 vo) een positief bekostigingsbesluit. In augustus 2023 openden de eerste scholen, gestart onder de nieuwe systematiek, hun deuren: het ging om 25 scholen uit de eerste aanvraagronde (23 po, 2 vo).³ Ook openden 9 verzelfstandigingen van bestaande onderwijslocaties uit de tweede aanvraagronde hun deuren.⁴

Dit voorjaar bezocht de inspectie alle 34 scholen. In totaal kregen 29 van deze scholen (27 po, 2 vo) het eindoordeel voldoende, drie het eindoordeel onvoldoende (allen po) en twee het eindoordeel zeer zwak (beide po). Deze cijfers zijn een nulmeting. Voorheen ging de inspectie immers niet standaard langs bij nieuwe scholen in het eerste jaar na de start. Hoewel het totaalbeeld van deze eindoordelen overwegend positief is, is er een vijftal basisscholen dat hard aan de slag moet om binnen de wettelijke verbetertermijn van één jaar de onderwijskwaliteit op peil te krijgen. Hiertoe kunnen zij de hulp inschakelen van het programma Goed Worden, Goed Blijven, dat basisscholen ondersteunt bij het terugdringen van ernstige kwaliteitstekorten. Na een jaar zullen de scholen opnieuw bezocht worden door de inspectie.

Start nieuwe scholen augustus 2024

Na de tweede aanvraagronde in 2022/2023 ontvingen 32 aanvragers (25 po, 7 vo) een positief bekostigingsbesluit. Uit deze aanvraagronde zijn 17 nieuwe scholen (12 po, 5 vo) afgelopen augustus van start gegaan. De 9 verzelfstandigingen van bestaande onderwijslocaties gingen al in schooljaar 2023–2024 van start. Tot slot vroegen 6 aanvragers uitstel aan voor de start van de school. Redenen voor het aanvragen van uitstel zijn veelal vertraging van de bouw van de school in een nieuwbouwwijk, problemen met het vinden van passende huisvesting of problemen rond het aantrekken van voldoende personeel.

In totaal gingen er afgelopen augustus 31 scholen van start: 17 scholen uit de tweede aanvraagronde (12 po, 5 vo), 8 aanvragers uit de eerste ronde die een jaar uitstel kregen voor de start, en 6 verzelfstandigingen van bestaande locaties uit de derde aanvraagronde.

Monitoring en doorontwikkeling van de wet

Vanaf de zomer van 2021 wordt de nieuwe stichtingsprocedure nauwgezet gemonitord en geëvalueerd door het consortium Oberon, het Kohnstamm

³ Onder de 25 nieuwe scholen uit de eerste aanvraagronde (23 po, 2 vo) zitten 10 verzelfstandigingen van bestaande onderwijslocaties. Acht aanvragers uit de eerste ronde vroegen uitstel aan voor de start, en twee gingen definitief niet van start.

⁴ Voor deze groep geldt immers dat de bekostiging kan aanvangen op 1 augustus volgend op het positieve bekostigingsbesluit, in plaats van de reguliere 1 augustus in het jaar volgend op het positieve bekostigingsbesluit (t+1).

Instituut en KBA Nijmegen. De evaluatie vindt plaats onder initiatiefnemers, gemeenten en andere stakeholders. Een aantal belangrijke onderzoeksthema's is het aanvraagproces, de belangstellingsmeting, de onderwijskwaliteit en huisvesting. Daarnaast worden mogelijke neveneffecten van de wet zoals concurrentie en segregatie en de positie van het openbaar onderwijs geanalyseerd. Voor deze fundamentele vraagstukken geldt echter dat de data van de eindevaluatie nodig zijn om de effecten in kaart te kunnen brengen. De tussenrapportage bevat, ten aanzien van deze vraagstukken, een nulmeting. Het eindrapport wordt eind 2025 opgeleverd en uw Kamer ontvangt de uitkomsten in het eerste kwartaal van 2026. Gezien de grote maatschappelijke uitdagingen rondom het lerarentekort, huisvesting en de in algemene zin dalende kwaliteit van het onderwijs, vind ik het van belang dat de procedure nauwgezet wordt gemonitord en, waar nodig, tussentijds al wordt aangepast. Ook zal met behulp van de eindevaluatie worden gezien of een fundamentele herziening van de procedure noodzakelijk is. Momenteel is er een wetsvoorstel in voorbereiding dat beoogt een aantal praktische zaken aan de procedure, veelal aangedragen door initiatiefnemers, gemeenten, schoolbesturen en branchepartijen, reeds aan te passen.

Wetsvoorstel «Praktische verbetering stichtingsprocedure»

De afgelopen jaren heeft mijn ministerie vanuit schoolbesturen, gemeenten en uw Kamer inbreng ontvangen voor het doorontwikkelen van de stichtingsprocedure. Veel kleine aanpassingen konden direct worden doorgevoerd, zoals het verschuiven van de deadline voor het indienen van de gemeentelijke zienswijze of het invoeren van een verbod op het uitloven van beloningen voor het afgeven van ouderverklaringen.

Voor een aantal andere praktische aanpassingen aan de procedure is momenteel een wetsvoorstel in voorbereiding. Ook de tussentijdse rapportage van de evaluatie dient als input voor dit wetstraject. Het wetsvoorstel bevat onder meer voorstellen ten aanzien van de termijnen van de procedure. Deze blijken in de praktijk niet altijd goed werkbaar. Daarom wordt voorgesteld de startdatum van de procedure te vervroegen en de uitstelmogelijkheden voor de start van de school te vergroten. Zo kunnen initiatiefnemers in een geschikter periode ouderverklaringen verzamelen (minder in de zomerperiode), sluit de procedure beter aan op de plannings- en controlcyclus van gemeenten en is er meer ruimte om de school van start te laten gaan op het moment dat schoolbestuur en gemeente daar klaar voor zijn. Ook bevat het wetsvoorstel voorstellen tot administratieve lastenverlichting voor aanvragers in de gegevensleveringen richting de inspectie en proberen we de leerling normen beter te laten aansluiten op de uitvoeringspraktijk. De eerste uitkomsten van de tussenrapportage bekrachtigen deze voorstellen. Naar verwachting zal het wetsvoorstel in het eerste kwartaal van 2025 in internetconsultatie worden gebracht.

Tot slot

Zoals gezegd wordt voor 1 juni 2025 bekend welke initiatieven voldoen aan de gestelde voorwaarden en een positief bekostigingsbesluit ontvangen en vervolgens hun deuren kunnen openen vanaf het schooljaar 2026–2027.⁵ Ik houd uw Kamer op de hoogte van het vervolg.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M.L.J. Paul

⁵ De verzelfstandigingen van bestaande onderwijslocaties kunnen starten in schooljaar 2025–2026.